

PHÁT TRIỂN DU LỊCH SINH THÁI DỰA VÀO CỘNG ĐỒNG VÙNG DU LỊCH MIỀN NÚI ĐÔNG BẮC VIỆT NAM

ThS. Lê Thu Hương

Khoa Sư phạm-Du lịch, Trường ĐH Công nghiệp Hà Nội

Kể từ sau chiến tranh thế giới thứ hai, ngành kinh tế du lịch đã mau chóng phát triển và trở thành một ngành kinh tế phát triển mạnh nhất thế giới (tốc độ tăng trưởng trung bình là 4%/năm). Nhiều người đã gọi ngành Du lịch là ngành công nghiệp không khói hay ngành kinh tế Du lịch là con gà đẻ trứng vàng, hàng năm lĩnh vực này đóng góp trung bình khoảng 10% GDP toàn cầu.

bề dày lịch sử Việt Nam. Nhiều di tích lịch sử còn được bảo vệ qua dòng thời gian, rất có giá trị về mặt khoa học và giáo dục truyền thống. Những lễ hội cổ truyền như hội đền Hùng (Phú Thọ) đậm đà màu sắc dân tộc. Vùng này có nhiều di tích Cách mạng như PắcPó, Tân Trào... nhiều công trình kiến trúc, văn hoá độc đáo như chùa Quỳnh Lâm (Quảng Ninh), Viện bảo tàng các dân tộc miền núi (Thái Nguyên)... tạo điều kiện thuận lợi cho khách du lịch tham quan, tìm hiểu và nghiên cứu.

Tuy nhiên, kinh tế của vùng Đông Bắc Việt Nam còn thấp kém, chưa đáp ứng được nhu cầu xã hội của vùng. Tỷ lệ nông - lâm sản đưa vào chế biến mới được khoảng 30%. Sản xuất nông nghiệp ở nhiều nơi còn phụ thuộc vào tự nhiên, năng suất cây trồng chỉ bằng 60% mức trung bình của cả nước và bằng 40% mức trung bình của Đồng bằng sông Hồng.

Việc phát triển kinh tế theo lãnh thổ còn chênh lệch giữa Trung du và khu vực núi cao. Dải Trung du Phú Thọ, Bắc Kạn, Thái Nguyên, Bắc Giang, Quảng Ninh tập trung nhiều cơ sở công nghiệp. Các tỉnh thuộc khu vực núi cao, nơi sinh sống của đồng bào

dân tộc, với nghề nông-lâm là chính, điều kiện giao thông khó khăn, công nghiệp chưa phát triển, trình độ về kinh tế - xã hội còn ở mức thấp và lạc hậu.

Qua đó có thể thấy, Đông Bắc hiện đang đứng trước những vấn đề lớn cần phải giải quyết. Đó là: Những lợi thế về vị trí địa lý, tài nguyên thiên nhiên chưa được khai thác có hiệu quả; môi trường ở các vùng núi, vùng biển đang bị xuống cấp, tài nguyên thiên nhiên đang bị phá hoại nghiêm trọng.

Để đạt được những mục tiêu phát triển của vùng trong tổng thể kinh tế - xã hội của cả nước, đảm bảo hài hoà giữa sự phát triển nhanh, hiệu quả và lâu bền, xoá đói giảm nghèo; nâng cao dân trí và thể lực của nhân dân và cải thiện môi trường... Việc phát triển du lịch sinh thái dựa vào cộng đồng tại vùng du lịch miền núi Đông Bắc Việt Nam là rất cần thiết và dựa theo các tiêu chí sau:

- *Tài nguyên du lịch và môi trường thuận lợi:* Đây là nguồn lực có ý nghĩa quan trọng cho việc phát triển du lịch sinh thái dựa vào cộng đồng. Vì tài nguyên du lịch được coi là sản phẩm đặc trưng và là mục đích đi du lịch của du khách... Hơn nữa, tại vùng du lịch miền núi Đông Bắc Việt Nam là khu vực có nguồn tài nguyên du lịch đa dạng, phong phú về chủng loại, có giá trị đặc sắc và có mức độ tập trung cao cũng như có môi trường tốt, thuận lợi cho việc xây dựng các tuyến điểm du lịch và đặc biệt sẽ rất thuận lợi cho việc phát triển du lịch sinh thái dựa vào cộng đồng. Tuy nhiên, khi quy hoạch để phát triển, cần phải điều tra đánh giá tài nguyên cũng như môi trường du lịch xác thực và phải quan tâm đến việc bảo tồn và tôn tạo tài nguyên du lịch đúng mức.

- *Dân cư và nguồn lao động:* Đây là nguồn lực mang tính quyết định đến việc phát triển du lịch sinh thái

Nét quyến rũ hoang sơ của hồ Ba Bể (Bắc Kạn)

dựa vào cộng đồng. Bởi vì, dân cư và nguồn lao động ở các địa phương là nguồn lực cho việc hình thành nuôi dưỡng và bảo tồn cũng như khai thác các nguồn tài nguyên và môi trường du lịch, số lượng cũng như chất lượng các sản phẩm du lịch cộng đồng có hấp dẫn và đáp ứng nhu cầu của du khách hay không là do nguồn lực này quyết định. Do vậy, đối với nguồn dân cư và lao động tại vùng du lịch miền núi Đông Bắc Việt Nam cần quan tâm đầu tư cho việc đào tạo và giáo dục du lịch, có chế độ tuyển dụng cũng như đãi ngộ nguồn lao động địa phương phù hợp.

- *Quy hoạch và tổ chức quản lý phát triển du lịch:* Cũng như việc phát triển các loại hình du lịch khác, các loại hình du lịch sinh thái dựa vào cộng đồng tại vùng du lịch miền núi Đông Bắc chỉ có thể phát triển đạt các mục tiêu phát triển bền vững có hiệu quả cao khi quy hoạch đúng đắn và phù hợp với quy hoạch phát triển kinh tế - xã hội, đồng thời được tổ chức quản lý chặt chẽ, đồng bộ. Quy hoạch phát triển du lịch sinh thái dựa vào cộng đồng cũng chỉ có thể đạt kết quả cao khi cộng đồng được tham gia vào quy hoạch, tổ chức quản lý và việc ra các quyết định phát triển du lịch.

- *Thị trường du lịch:* Hoạt động du lịch sinh thái dựa vào cộng đồng tại vùng du lịch miền núi Đông Bắc Việt Nam diễn ra theo quy luật cung-cầu. Vì vậy, khi quy hoạch vùng cần quan tâm nghiên cứu các nhu cầu thị hiếu của thị trường khách du lịch, xúc tiến phát triển du lịch để tạo ra và cung ứng những sản

phẩm du lịch đa dạng đặc sắc, hấp dẫn du khách và mang lại hiệu quả cao về nhiều mặt.

- *Đường lối và chính sách phát triển du lịch:* Có thể thấy cộng đồng dân cư sống tại vùng du lịch miền núi Đông Bắc Việt Nam - nơi có nguồn tài nguyên du lịch phong phú, đặc sắc song lại có điều kiện tự nhiên và kinh tế - xã hội khó khăn; chất lượng cuộc sống và trình độ văn hoá cũng như trình độ dân trí của họ còn thấp. Do vậy, các quản lý Nhà nước và Chính phủ cần có các cơ chế, chính sách đúng đắn hợp lý nhằm tạo các nguồn lực và môi trường thuận lợi cho hoạt động du lịch sinh thái dựa vào cộng đồng.

- *Sự trợ giúp của các cơ quan, tổ chức Chính phủ và phi Chính phủ:* Do cộng đồng địa phương thường thiếu tri thức, kinh nghiệm và các nguồn tài vật để phát triển du lịch. Do vậy, để phát triển du lịch sinh thái dựa vào cộng đồng của vùng du lịch này cần vận động, kêu gọi các cơ quan, tổ chức chính phủ và phi chính phủ, các doanh nghiệp hỗ trợ giúp cho cộng đồng trong việc lập quy hoạch phát triển du lịch, bảo tồn - tôn tạo tài nguyên và môi trường du lịch, đào tạo nguồn nhân lực, xúc tiến phát triển du lịch, tài chính, cơ sở vật chất kỹ thuật du lịch.

- *Xúc tiến phát triển du lịch:* Du lịch sinh thái dựa vào cộng đồng thường được phát triển nhiều ở những vùng có vị trí địa lý, điều kiện tự nhiên, kết cấu hạ tầng cũng như kinh tế xã hội không thuận lợi. Do vậy, khách du lịch thường khó biết các thông tin về điểm đến, các sản phẩm của loại hình du lịch này cần được kết nối và bổ sung cho nhau giữa các gia đình trong cộng đồng với các doanh nghiệp hỗ trợ cũng như khách sạn để đáp ứng nhu cầu hợp lý của du khách. Do vậy, du lịch sinh thái dựa vào cộng đồng tại vùng du lịch miền núi Đông Bắc Việt Nam chỉ có thể phát triển đạt hiệu quả cao, khi hoạt động xúc tiến phát triển du lịch được đầu tư và được triển khai đúng đắn, hiệu quả theo hướng Nhà nước và Nhân dân cùng làm.

Như vậy, các tiêu chí trên là cơ sở khoa học cần thiết để xác lập nguồn lực phát triển du lịch sinh thái dựa vào cộng đồng tại vùng du lịch miền núi Đông Bắc Việt Nam, đồng thời đạt được những mục tiêu phát triển bền vững của vùng trong tổng thể kinh tế-xã hội của cả nước, đảm bảo hài hoà giữa sự phát triển nhanh, hiệu quả và lâu bền, xoá đói giảm nghèo, nâng cao dân trí và thể lực của nhân dân và cải thiện môi trường.